

Mevr. mr. D. Deijle, OJAU-Rechtskundig advies, KvK-nr.: 67475698
Binckhorstlaan 36-C348, 2516 BE, Den Haag (bezoekadres, alleen op afspraak)
Mobiel: 06-45758821, E-mail: info@ojau.nl

Ter attentie van:

Ministerie van Justitie en Veiligheid

F.M. Weerwind, Minister voor Rechtsbescherming

Turfmarkt 147 2511 DP Den Haag

In kopie naar: Tweede Kamerleden van de vaste Kamercommissie Justitie en Veiligheid, Directoraat-Generaal Straffen Beschermen, Directie Control Bedrijfsvoering en Juridische Zaken, Centrale autoriteit Internationale Kinderaangelegenheden.

Inzake: Financiële tegemoetkoming / Rootsfonds voor buitenlands geadopteerden

9 mei 2022, Den Haag

Geachte heer Weerwind,

Hierbij wend ik, Dewi Deijle, mij tot u om het volgende. Sinds 2017 behartig ik de (juridische) belangen van stichting Mijn Roots¹, als ook die van een groep volwassenen die tussen 1973 en 1984 uit Indonesië is geadopteerd. In diverse brieven heb ik het Ministerie van Justitie en Veiligheid (hierna; Ministerie) verzocht een regeling te treffen voor een individuele financiële tegemoetkoming voor geadopteerden uit Indonesië, die op zoek zijn naar hun biologische familie in Indonesië en/of andere afstammingsgegevens. In de gesprekken die volgden² heb ik steeds de noodzaak en urgentie ervan benadrukt, en uitgebreid toegelicht dat het zoeken in het land van herkomst het belangrijkste onderdeel is in een zoektocht naar afstammingsgegevens. Het onderwerp - dat los staat van de vraag of adoptie uit het buitenland al dan niet moet stoppen - heeft in de afgelopen jaren aandacht gekregen in zowel de media³ als in de Tweede Kamer.

Achtergrondinformatie

Buiten kijf staat dat veel adoptiedossiers niet kloppen. De Nederlandse overheid, c.q. het Ministerie heeft baby's en kinderen in de jaren '70 en '80 vanuit Indonesië in Nederland toegelaten⁴ en bleef dat doen, terwijl fraude en corruptie meer regel dan uitzondering waren en het risico aanwezig was dat een kind op basis van valse opgemaakte documenten of via andere frauduleuze handelingen ter adoptie werd aangeboden⁵.

¹ De belangenorganisatie voor geadopteerden uit Indonesië [<https://www.mijn-roots.com/>].

² Als ook in de gesprekken met tussenkomst van de Nationale Ombudsman (bemiddelingstraject tussen juli 2018-juli 2019).

³ Overzicht van alle media publicaties in verband met financiële tegemoetkoming voor geadopteerden uit (m.n.) uit Indonesië [<https://www.ojau.nl/adoptiezaken-in-de-media/>].

⁴ Met veel adopties bleek het belang van het kind namelijk helemaal niet voorop te hebben gestaan. Uiteindelijk werd in 1983, op initiatief van de Indonesische regering een volledige stop op adopties naar het buitenland afgekondigd als maatregel om kinderhandel tegen te gaan. Deze adoptiestop werd op 30 september 1983 onderschreven door het Indonesische Hoger Gerechtshof (Supreme Court Circular No. 6 of 1983 On Completion of the Supreme Court Circular No. 2 of 1979 on Adoption jo Supreme Court Circular No. 2 of 1989 on Adoption jo Supreme Court Circular No. 3 of 2005 on Adoption). Het was vanaf dat moment alleen nog mogelijk om onder strenge voorwaarden en procedurele regels een kind uit Indonesië te adopteren.

⁵ Zie de volgende krantenartikelen: 'adoptieschandaal in Indonesië'; 'Babyhandel opgerold: „Weesjes” duur verkocht', De Volkskrant, 08-08-1979; 'Handel in kinderen op Java', De Waarheid, 09-08-1979; 'Geruchten over adoptieschandalen in Bangladesh en Indonesië', Nederlands Dagblad, 09-08-1979; 'Bende koopt baby's op voor adoptie', Nieuwsblad van het Noorden, 08-08-1979. Te vinden op www.Delpher.nl.

Omdat adoptiebemiddelaars ongestoord hun gang konden gaan en de Nederlandse overheid adoptie overliet aan de vrije markt, werd de handel in kinderen in stand gehouden. Het Ministerie bleef beginseltoestemmingen voor kinderen uit Indonesië afgeven terwijl bekend was dat er sprake was van zwendel met geboorteaktes en afstandsdocumenten, of ander bedrog. In die zin heeft de Nederlandse overheid bijgedragen aan het in stand houden van kinderhandel⁶ en koos ervoor om dit te continueren. Het is volgens een grote groep volwassen geadopteerden, maar ook niet-geadopteerden, daarom ook logisch dat de Nederlandse overheid de verantwoordelijkheid moet nemen voor de gevolgen. Een beschrijving van de normen die in die tijd golden (en de meeste daarvan nu nog) en niet zijn nageleefd, treft u aan in bijlage 1, 'Geschonden normen in adoptieprocedures'.

Bevestiging van de misstanden

De Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) constateerde in haar rapport van 2016 dat het subsidiariteitsbeginsel niet met volledige zorgvuldigheid wordt toegepast in adoptieprocedures⁷. Zo was dit in het verleden ook het geval in adoptieprocedures voor kinderen uit Indonesië. Hoe het in het verleden is gegaan, heeft de Commissie Onderzoek Interlandelijke Adoptie (COIA) onderzocht⁸. Op 8 februari 2021 verscheen het rapport van de COIA⁹. Hierin wordt onder andere geconcludeerd:

'dat tegen de problematische aspecten van de zelfdoenerij de overheid niet optrad, ook wanneer hierbij onwettige praktijken werden vastgesteld. Er werd zelden tot vervolging overgegaan of er werden zaken geseponneerd vanwege het opgevoerde 'belang van het kind. De overheid is bij interlandelijke adoptie volgend en passief geweest en heeft niet handelend opgetreden. Zowel in de herkomstlanden als in Nederland ontstond hierdoor een straffeloosheid rondom misstanden bij interlandelijke adopties'.

Niet alleen voor het verleden, tot en met heden kan een waterdicht adoptiesysteem niet gegarandeerd worden. De conclusies in het rapport zijn pijnlijk voor alle partijen in de adoptiedriehoek: de geadopteerden, biologische ouders en de adoptieouders¹⁰. Misstanden die de jaren daarvoor aan de kaak zijn gesteld, werden bevestigd. In meer of mindere mate hebben teveel personen emotionele schade opgelopen als gevolg van een ondeugdelijk adoptiesysteem.

De toenmalige minister voor rechtsbescherming, Sander Dekker, erkende de misstanden. Ik verwijs naar het persmoment die op 8 februari 2021 plaatsvond¹¹ waarin hij zei: *"al vanaf de jaren zestig kwamen adoptiemisstanden aan het licht. Maar de Nederlandse overheid verzuimde om haar verantwoordelijkheid en verplichtingen na te komen. De overheid heeft niet gedaan wat van haar mocht worden verwacht. Ze had een actievere rol moeten nemen om misstanden te voorkomen. Dat is een pijnlijke constatering. Hiervoor zijn excuses op z'n plaats, en die excuses bied ik de geadopteerden daarom vandaag namens het kabinet aan."*

Er is een mooie stap gemaakt in de goede richting want de erkenning is er en excuses zijn gemaakt, maar het probleem is helaas nog niet opgelost. Niet alleen voor geadopteerden uit Indonesië, maar ook voor geadopteerden uit andere landen.

⁶ Feitelijk gaat het om gelegaliseerde kinderhandel

⁷ Rapport 'Bezinning op Interlandelijke Adoptie' van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, 2016.

⁸ Stichting Mijn Roots heeft hiervoor ook haar inbreng gedaan, als ook ondergetekende die onderzoek heeft gedaan naar de rol van de Nederlandse overheid in adoptieprocedures voor kinderen uit Indonesië. Een klein onderdeel daarvan treft u aan in de bijlage 'Geschonden normen in adoptieprocedures'.

⁹ Rapport Commissie onderzoek interlandelijke adoptie, 8 februari 2021.

¹⁰ Er zijn veel adoptieouders die te goeder trouw hebben gehandeld en aangeven niet goed voorgelicht te zijn over signalen van misstanden door de Nederlandse overheid en de adoptiebemiddelaars, met name in de tijd dat er nog geen internet was.

¹¹ Persconferentie MinJenV, 8-2-021, 22:05^e minuut [https://www.youtube.com/watch?v=-bT_e5USGm8].

Uitbreiding belangengroep

De groep wiens belangen ik behartig met betrekking tot dit onderwerp beperkt zich inmiddels niet alleen tot de geadopteerden uit Indonesië, maar ook uit andere landen.

Naar aanleiding van de conclusies van het rapport van de COIA heb ik bij brief van 25 maart 2021 het Ministerie namens de groep geadopteerden uit Indonesië en een grote groep buitenlands geadopteerden een uitgebreide uiteenzetting doen toekomen, die tevens opgevat moest worden als een schriftelijke aansprakelijkstelling¹². Van deze groep hadden 105 geadopteerden¹³ zich bereid bevonden om binnen een kort tijdsbestek hun ervaringsverhaal bij mij in te sturen om een beter beeld te schetsen van wat er bij hen leeft rondom hun adoptie. Deze ervaringsverhalen heb ik, tezamen met hun opgave van kosten die zij hebben gehad aan hun roots zoektocht (incl. teruggaan naar het land van herkomst en/of afstammingsonderzoek via DNA testen¹⁴) bij de brief meegestuurd.

Een gezamenlijk statement van de stichtingen Mijn Roots, Plan Angel¹⁵ en Shapla Community¹⁶ was eveneens toegevoegd aan de brief. Deze belangenorganisaties delen het standpunt dat er een algemene regeling, dan wel (schade-, of roots)fonds, moet komen en hebben dat op diverse momenten gezamenlijk uitgedragen richting het Ministerie en de Tweede Kamer.

Zoekbehoefte

Uit de 105 ervaringsverhalen van de geadopteerden, inhoudende een beschrijving van hoe zij hun roots zoektocht (hebben) ervaren en wat het met ze deed toen werd bevestigd dat de Nederlandse overheid hen niet voldoende heeft beschermd, blijkt wel dat geadopteerden het ontzettend belangrijk vinden dat ze worden gehoord, dat de complexiteit van deze kwestie wordt onderkend en dat zij door de Nederlandse overheid worden gesteund. Het gaat om de verhalen die schuilen achter de harde conclusies die zijn getrokken door de COIA. Het zijn ervaringsverhalen van geadopteerden die:

1. hebben gezocht en gevonden, en tot de ontdekking zijn gekomen dat ze niet onrechtmatig aan hun ouders zijn onttrokken¹⁷.
2. hebben gezocht en gevonden, en tot de ontdekking zijn gekomen dat ze wel onrechtmatig aan hun ouders zijn onttrokken.
3. nog steeds bezig zijn met een zoektocht maar die tot op heden op niets is uitgelopen, onder andere door vals opgemaakte documenten en/of een onvolledig dossier.
4. niet de mogelijkheid hebben om (verder) te zoeken vanwege financiële ontoereikendheid.
5. alleen een DNA-onderzoek hebben gedaan en momenteel wachten op een eventuele match in een internationale DNA database¹⁸.
6. die geen behoefte hebben om te zoeken maar wel vinden dat iedere geadopteerde daar de (financiële) ondersteuning toe krijgt.
7. nog niet hebben gezocht om andere redenen.

¹² Voor de groep uit Indonesië gold deze dus als een herhaaldelijke aansprakelijkstelling.

¹³ Geadopteerd uit Indonesië, India, Bangladesh, Colombia, China, Haïti, Griekenland, Chili, Thailand, Brazilië, Sri Lanka, en één uit Nederland.

¹⁴ Als een familielid in het land van herkomst is teruggevonden, is het vaak aan te raden om met een DNA test te controleren of er echt sprake is van verwantschap. Zo niet, dan klopt er blijkbaar iets niet aan informatie in de adoptiedocumenten, wat vaak is geconstateerd.

¹⁵ Belangenbehartiging voor geadopteerden uit Colombia, als ook familiehereniging, met name middels een DNA netwerk [<https://planangel.com/nl/>].

¹⁶ Belangenbehartiging voor geadopteerden uit Bangladesh en familiehereniging [<https://www.shaplacommunity.org/>].

¹⁷ Er zijn ook geadopteerden die andere familieleden hebben gevonden dan de biologische ouders zelf. Ook het vinden van andere familieleden kan waardevol zijn.

¹⁸ Veel geadopteerden beschikken slechts over summiere gegevens over hun adoptie en zoeken is daardoor bijna niet mogelijk. Ze zijn aangewezen op een DNA databank en wachten op een DNA match.

Sommige verhalen werden ondersteund met documenten uit bijv. hun adoptiedossier of zelfgemaakte video's over de zoektocht zelf. Ook laten enkele ervaringsverhalen zien wat een geadopteerde juist tegenhoudt om te zoeken, bijvoorbeeld door gebrek aan financiële ruimte hiertoe.

De ervaringsverhalen kunnen gelezen worden ter aanvulling op de uitkomsten van het CBS onderzoek Interlandelijke adoptie in Nederland, Leefsituatie, welzijn en zoekgedrag van geadopteerde volwassenen dat op verzoek van de COAI is uitgevoerd¹⁹. Een van de doelen van het CBS onderzoek was om te kijken in hoeverre het beeld dat naar voren kwam uit gesprekken die de Commissie met geadopteerde personen voerde, bij een grote(re) groep geadopteerden leeft.

Volgens de resultaten is de helft van de geadopteerde volwassenen zelf op zoek gegaan naar meer informatie over hun adoptie en achtergrond (51%). Van de personen die dit niet gedaan hebben geeft 35% aan (misschien of zeker) wel op zoek te gaan in de toekomst. Conclusie: de meeste geadopteerde personen gingen of gaan dus op zoek naar meer informatie over hun adoptie en achtergrond. Bij 2/3e van de geadopteerde personen die op zoek is gegaan naar informatie over hun achtergrond blijkt dat er informatie niet juist is zoals de geboorteakte of de naam van de biologische moeder/vader. Ruim 72% van de geadopteerden waar informatie over hun achtergrond niet juist bleek te zijn, geeft aan dat de adoptieouders niet hebben geweten dat bepaalde documenten niet juist zijn.

Er zijn ook geadopteerden die op dit moment nog geen behoefte hebben om te zoeken. Deze behoefte kan later nog komen. De zoekbehoefte is intrinsiek aanwezig, het verschilt echter per persoon of en wanneer hier gehoor aan wordt gegeven. Dit kan afhangen van de levensfase waarin deze verkeert.

Waarheidsvinding en identiteitsherstel

Voor een groep geadopteerden gaat het niet alleen om het zoeken naar biologische familieleden en meer te weten over de cultuur van het herkomstland die ontstaat vanuit een intrinsieke motivatie om te willen weten waar hun wortels liggen, maar ook is het voor veel van hen belangrijk om te achterhalen wat er (werkelijk) is gebeurd rondom hun adoptie. Het gaat dan om het verloop: vanaf het moment dat de biologische moeder en het kind van elkaar zijn gescheiden²⁰ tot aan de adoptie van het kind. Kortom, hetgeen buiten de rechtstreekse waarneming van de Nederlandse overheid bleef (maar wat niet zo had mogen zijn), met als gevolg dat ongeregelheden konden plaatsvinden en niet meer teruggedraaid konden worden.

Hierbij speelt geen rol of een geadopteerde hier in Nederland tevreden is met zijn of haar leven. Een rootsonderzoek heeft niets met eventuele ondankbaarheid te maken, maar met het recht om te weten wie je bent en waar je vandaan komt. Bijna ieder mens, en dus ook een geadopteerde, wil weten waar zijn roots liggen. Het is natuurlijk niet zo dat, omdat de geadopteerde hier een goed leven heeft gehad, geen behoefte heeft om weer te weten te komen van zijn afkomst en/of te achterhalen wat er in werkelijkheid rondom zijn of haar adoptie is gebeurd. Het gaat in bepaalde gevallen om het oplossen van misdrijven. Er zijn nu eenmaal strafbare feiten gepleegd, met alle gevolgen van dien. Het maakt dan helemaal niet uit of een geadopteerde hier een goed leven heeft kunnen opbouwen. Het afstammingsrecht geldt voor iedereen.

Een grote groep geadopteerden kan helaas (nog) moeilijk achterhalen wat er precies (wel of niet) fout is gegaan in de procedure rondom hun adoptie.

¹⁹ CBS onderzoek 8 februari 2021 [<https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/aanvullende-statistische-diensten/2021/interlandelijke-adoptie-in-nederland?onepage=true>]

²⁰ Om welke (échte) reden en onder welke omstandigheden het kind in een kindertehuis is beland, en of de adoptie van het kind daadwerkelijk door de biologische ouders gewild was.

Ze hebben hun (terechte) vermoedens van frauduleuze praktijken, maar het blijft een puzzel waar vele puzzelstukjes van missen. Een zoektocht in het land van herkomst is in ieder geval een belangrijk onderdeel van het zoeken naar meer afstammingsgegevens.

Er zijn twee belangrijke elementen die van belang zijn.

1. Waarheidsvinding
2. Identiteitsherstel

Hieronder worden enkele voorbeelden geschetst.

Waarheidsvinding

Een zoektocht opstarten in het land van herkomst om het waarheidsgehalte van de informatie in het dossier te kunnen controleren, is een belangrijk aspect van een zoektocht. Het Fiom voert sinds 2016 geen zoektochten meer uit voor geadopteerden in Indonesië omdat daar de kennis en expertise niet aanwezig was. De lopende dossiers werden overgedragen aan stichting Mijn Roots die het hele adoptienetwerk in Indonesië in kaart heeft gebracht met daarbij de kanalen die via Nederland liepen. Voor een aantal geadopteerden heeft stichting Mijn Roots afstammingsinformatie kunnen achterhalen daar waar het Fiom was vastgelopen, juist door te zoeken in het land zelf en daar zelf de controle over te houden. Een zoektocht kan moeizaam verlopen, juist omdat er gezocht moet worden op basis van informatie die lang niet altijd overeenkomt met de werkelijkheid. Zo heeft stichting Mijn Roots enkele keren de vrouw teruggevonden die in het dossier stond vermeld als zijnde moeder, terwijl na DNA-onderzoek bleek dat het niet de moeder was. Zo zijn er ook geadopteerden die via het televisieprogramma Spoorloos hun biologische ouders hebben gevonden. Nadat zij op enig moment toch via stichting Mijn Roots nader onderzoek lieten verrichten, bleek achteraf, en soms jaren later, dat het helemaal niet om de biologische ouders ging. Deze geadopteerden hebben ontdekt dat er strafbare feiten zijn gepleegd ten behoeve van hun adoptie en zijn daarna beland in een enorme emotionele rollercoaster. Waar is de 'echte' moeder dan? Ze weten eigenlijk niet hoe en waar ze verder moet zoeken. In de media zijn er genoeg vergelijkbare verhalen van geadopteerden uit Indonesië en andere landen te vinden.

Voor het commissiedebat op 24 januari 2019 heeft Tweede Kamerlid Van Nispen een zwartboek toegestuurd gekregen van filmmaker en onderzoeker Sigrid Deters. Dat staat vol met artikelen over adoptie vanaf 1950 tot 2018 en bevat veel signalen over misstanden^{21&22}. Deze heeft uw voorganger daarna ook ontvangen. Onder andere uit deze artikelen en daarna uit het onderzoek van de COIA, kan geconcludeerd worden dat er veel adopties strafbare feiten zijn gepleegd. Geadopteerden hebben, ook mede naar aanleiding van hun eigen dossieronderzoek, gerechtvaardigde redenen om te twijfelen aan de ware toedracht van de adoptie en hun identiteit. Het is voor veel van hen dan ook belangrijk om te kunnen achterhalen wat de echte reden is geweest van dat ze zijn afgestaan ter adoptie. Niet alleen voor zichzelf, maar ook voor de biologische ouders. Enkele geadopteerden die hun biologische moeder hebben teruggevonden verklaren opgelucht te zijn over het feit dat hun moeder het allerbeste wilde voor hen, dat ze in ieder geval weten dat ze niet onrechtmatig aan haar zijn onttrokken en dat het afstaan ter adoptie daadwerkelijk de bedoeling was (informed consent). Ook zijn er teruggevonden biologische moeders die hebben verklaard dat zij hun kind nooit ter adoptie hebben willen afgestaan. Ze hadden hun kind tijdelijk ondergebracht omdat ze moesten werken, maar op een dag was hun kind verdwenen. Ze geven aan jarenlang te hebben gezocht naar hun verloren kind. Hoe schrijnend is dat?

²¹ Verslag van een algemeen overleg, gehouden op 24 januari 2019, over Personen- en familierecht, p. 10 [<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/verslagen/detail?id=2019D03507&did=2019D03507>].

²² Zwartboek download, Deters Media [<https://www.detersmedia.com/zwartboek-download>].

Voor vrouwen die ooit ongewild hun kind zijn verloren ten behoeve van adoptie en nog steeds zoeken, is het belangrijk dat zij de waarheid leren kennen.

Het zoeken naar biologische familieleden of andere afstammingsgegevens is dus niet alleen vanwege het willen weten waar je wortels liggen en voor contactherstel. Het is ook een onderdeel van waar het voor veel geadopteerden om gaat: het vinden van de waarheid. Ook andere personen²³ die vermeld staan in adoptiedossiers zijn het waard om terug te vinden omdat zij mogelijk iets kunnen bijdragen in de zoektocht. Stichting Mijn Roots beheert een aparte zoekpagina waarop ze oproepen plaatsen voor geadopteerden uit Indonesië²⁴. Op deze oproep worden naast de naam van de biologische moeder ook de gegevens van andere personen die in het dossier voorkomen genoemd.

Daarbij is het zo dat als een geadopteerde de biologische ouders in het land van herkomst wil proberen te vinden met als doel contactherstel en/of gezinshereniging, in veel gevallen gecontroleerd moet worden of het daadwerkelijk om verwantschap gaat. Als een biologische ouder of ander familielid is teruggevonden, zal dus wel nader onderzoek verricht moeten worden, zoals middels een DNA test. Als er geen verwantschap blijkt te zijn, kan het zijn dat het adoptieproces op frauduleuze wijze is verlopen. Als dat zo is, dan kan de geadopteerde afhankelijk van de eventuele haalbaarheid van een (vervolg) zoektocht er zelf voor kiezen om verder te zoeken, of om het er bij te laten zitten.

Identiteitsherstel

Identiteitsherstel kan ook een belangrijk element zijn in het kader van zoeken naar je roots. Er zijn ook geadopteerden die erachter zijn gekomen dat hun geboortedatum niet klopt.

Het recht op identiteit is vastgelegd in artikel 10 van de Grondwet en in internationale verdragen, zoals artikel 8 Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens. Het zoeken naar de waarheid draagt niet alleen bij aan de ontwikkeling van iemands identiteit, maar ook is het belangrijk om foute identiteitsgegevens te herstellen. Niet alleen vanwege het emotionele aspect maar ook vanuit medisch perspectief kan het van belang zijn wat iemands ware leeftijd is. Het scheelt nogal als iemand twee of zelfs vier jaar ouder is zoals in het geval van een geadopteerde²⁵ die is ontvoerd toen ze in werkelijkheid tien jaar oud was²⁶. Er was met de geboorteakte gerommeld zodat ze nog, gezien de geldende leeftijdsgrens, geadopteerd kon worden. Ze werd als een zesjarige aangeboden. Zij heeft als kind een extreem emotionele ervaring ondergaan als gevolg van gebrek aan overzicht en controle in een frauduleus adoptiesysteem. Zij kon zich niet verweren, terwijl ze destijds de (rechts)bescherming waar een kind recht op heeft, zo nodig had. In de jaren daarna moest ze overleven omdat ze als tienjarige in een voor haar onbekende wereld terecht was gekomen, nota bene de ontvoering bewust heeft meegemaakt, en zelfs de Indonesische taal volledig sprak. Niemand begreep haar. Tot de dag van vandaag moet zij leven met deze traumatische gebeurtenissen. Wel heeft zij op miraculeuze wijze haar biologische moeder, die na de ontvoering psychisch is ingestort omdat ze haar kind ineens kwijt was, weten terug te vinden en heeft dan ook haar ware geboortedatum kunnen vaststellen. Daarna heeft ze in Nederland een complexe en zeer kostbare (juridische) procedure moeten doorlopen voor een wijziging naar de echte geboortedatum. Voor alles wat van haar was gestolen, moest ze keihard vechten om terug te krijgen.

²³ Ook eventuele andere familieleden, getuigen, vroedvrouwen, kindertehuizen, notarissen, artsen die de gezondheid van het kind checkten, etc. die kunnen bijdragen aan waarheidsvinding en identiteitsherstel.

²⁴ Facebook pagina: Mencari Orang Tua Kandung [<https://www.facebook.com/mencariorangtuakandung>]. Ook worden hier oproepen van Indonesiërs geplaatst die zoeken naar verloren familieleden in Nederland.

²⁵ Verhaal 1.37, zie onderdeel V, zie onderdeel V-Ervaringsverhalen geadopteerden en kostenoverzichten.

²⁶ Yanien uit Apeldoorn werd als kind ontvoerd voor adoptie: Ik ging kapot van verdriet, de Stentor, 24-6-2018 [<https://www.destentor.nl/apeldoorn/yanien-uit-apeldoorn-werd-als-kind-ontvoerd-voor-adoptie-ik-ging-kapot-van-verdriet~a2afef8d/>].

Als een geadopteerde erachter is gekomen dat er iets niet klopt aan de geboorteakte, houdt het daarnaast nogal wat in om identiteitsgegevens te herstellen²⁷. De geadopteerde zou dus ook op een meer toegankelijke manier de mogelijkheid moeten krijgen om onjuiste geboortegegevens te kunnen laten herstellen. Ook dit is een belangrijk aandachtspunt voor de Nederlandse overheid om naar te kijken.

Noodzaak en urgentie

Gelukkig is het niet altijd sprake geweest van corruptie, maar in teveel gevallen helaas wel. Een grote groep buitenlands geadopteerden die hun biologische ouders hebben gevonden en de waarheid kennen, weten dat ze zijn geroofd of dat hun biologische ouders zijn bedrogen en onder valse voorwendselen hun kind hebben afgestaan. Veel geadopteerden zijn verhandeld en voelen zich dan ook als handelswaar. Er gaat namelijk nogal wat geld om in adoptieprocedures. De perverse financiële prikkel is door de jaren heen alleen maar gegroeid. Er was sprake van winstbejag waarbij het belang van het kind dus niet voorop stond. Daarentegen hebben de geadopteerden juist financiële schade opgelopen of lopen die in de toekomst nog op. Het zoeken naar je roots kost namelijk geld.

Een grote groep geadopteerden leeft nog altijd in onzekerheid en lopen rond met vragen die (nog) niet beantwoord zijn. Ook moeten de biologische moeders een eerlijke kans krijgen om hun kind terug te vinden. Zij hebben de financiële middelen mogelijk niet en weten hoogstwaarschijnlijk niet eens dat hun kind is geadopteerd en aan de andere kant van de wereld leeft²⁸. Ze zijn dus afhankelijk van de omstandigheid dat hun geadopteerde kind naar ze zal gaan zoeken²⁹. De geadopteerden hebben echter lang niet altijd voldoende financiële middelen voor een rootszoektocht. Los daarvan is het ook niet rechtvaardig dat geadopteerden zelf moeten opdraaien voor de kosten, vooral niet als er fouten zijn gemaakt onder toezicht van de Nederlandse overheid.

Nog een belangrijk aspect: de nood is hoog en de tijd dringt voor velen. Biologische ouders wiens kinderen in de jaren '70 en '80 zijn geadopteerd zijn op hoge leeftijd³⁰. Voor een groep geadopteerden is het zelfs al te laat³¹.

Het is belangrijk dat er op korte termijn, op meer effectieve en efficiënte wijze, adequate ondersteuning voor buitenlands geadopteerden komt. Een financiële tegemoetkoming uit een rootsfonds waarmee (een deel van) de kosten voor een roots-zoektocht worden gedekt³² is zeer wenselijk, noodzakelijk en een logische stap, gezien alle feiten en omstandigheden.

Landelijke expertisecentrum niet voldoende

Het idee van een rootsfonds voor geadopteerden die willen zoeken naar hun afkomst is door de voormalig minister voor rechtsbescherming telkens van de hand gewezen met de reden dat er een landelijk expertisecentrum wordt opgericht³³.

²⁷ Blogartikel 'Identiteitsherstel na adoptie, kan dat?', OJAU, 15 juni 2019 [<https://www.ojau.nl/identiteit-en-adoptie-identiteitsherstel/>].

²⁸ Er zijn ook geadopteerden die voor dood zijn verklaard, terwijl dat in werkelijkheid niet zo is.

²⁹ Overigens werden biologische ouders regelmatig voorgespiegeld dat hun kind na een tijdje weer zou terugkomen. Zij hebben hun kind onder valse voorwendselen afgegeven, en bedoeld als tijdelijk. Zij wisten niet dat zij ten behoeve van de vervulling van andermans kinderwens of om een andere beleving die in de westerse wereld leefde, zoals; 'als je een kind redt, dan doe je goed', afstand deden van hun kind en dat de (juridische) banden volledig werden doorgesneden.

³⁰ Vooral in ontwikkelingslanden ligt de levensverwachting lager dan in Nederland.

³¹ "Sam wil nooit meer de verkeerde geboortedatum invullen: 'Het is een leugen'", RTL Nieuws, 25 februari 2022

[<https://www.rtlnieuws.nl/lifestyle/artikel/5290763/nooit-meer-sam-verkeerde-geboortedatum-adoptie-sri-lanka-fraude-papieren>].

³² Een zoektocht kost doorgaans gemiddeld tussen € 3.000 - € 7.000, maar de kosten zijn afhankelijk van allerlei omstandigheden zoals het waarheidsgehalte van het dossier. Uitgangspunt is dat de geadopteerde een basisbedrag kan ontvangen uit een rootsfonds.

³³ Zie o.a. brief met afwijzing van het Directoraat - Generaal Straffen en Beschermen, d.d. 28 juli 2021, kenmerk 3449824, als reactie op mijn brief van 5 juli 2021.

Het expertisecentrum zal echter niets bijdragen aan concrete hulp in een zoektocht van A naar B. Met het aanbod - toegang tot adoptiedossiers, informatie over zoektochten, psychosociale hulp en juridische ondersteuning - zal een groot deel van de geadopteerden niet geholpen zijn. Bij het plan om aanwezige kennis en kunde bij de land specifieke belangenorganisaties die helpen bij individuele zoektochten te bundelen, is ook weer veel tijd mee gemoeid, en die tijd hebben veel geadopteerden juist niet.

Uw voorganger gaf bij de aankondiging van dit landelijk expertisecentrum aan dat iedere geadopteerde zijn eigen verhaal en behoefte heeft aangaande een zoektocht en iedere zoektocht een eigen invulling kent, waarbij de geadopteerde zelf aan zet is. Ze kunnen dan terecht bij de land specifieke belangenorganisatie. Maar dat is niets nieuws want dat kunnen ze nu al. De geadopteerden zouden zelf de regie over hun zoektocht moeten kunnen houden, juist vanwege hun eigen verhaal en behoefte, in plaats van afhankelijk te worden gesteld van een nog op te richten expertisecentrum of land specifieke belangenorganisatie. Er zijn ook geadopteerden die zelf een zoektocht hebben uitgezet en afstammingsgegevens hebben kunnen achterhalen. Met de financiële tegemoetkoming kunnen ze zelf kiezen hoe ze hun zoektocht gaan vormgeven.

Geadopteerden die bij wel via een land specifieke belangenorganisatie wil zoeken, zullen een zoektocht evengoed moet kunnen bekostigen. Weliswaar is een budget van 25.000 euro per land specifieke belangenorganisatie vrijgemaakt, maar ook dat budget mag niet worden besteed aan alles wat te maken heeft met roots-zoektochten. Dat heeft de minister nadrukkelijk in de subsidieregeling belangenorganisaties interlandelijke geadopteerden bepaald³⁴. Dit geldt ook voor het bedrag van 36,4 miljoen euro dat is vrijgemaakt voor het landelijke expertisecentrum. Van dat bedrag wordt niets besteed ten behoeve van een individueel rugzakje voor geadopteerden.

In 2020 is er al veelvuldig overleg geweest met het PPAC (het Project-, Programma- en Advies Centrum) dat door het Ministerie in het leven is geroepen, en zijn er met onder andere belangenorganisaties ideeën geïnventariseerd. Het PPAC gaf aan dat bepaalde belangenorganisaties wel hebben bij de punten onder 'financiering belangenorganisaties'. Dit punt zou nader onderzocht worden. Zie bijlage 2, 'Overzicht versterking Rootszoektochten', uit de presentatie van PPAC, d.d. 13 oktober 2020. Er is helaas niet onmiddellijk overgegaan tot het nader operationaliseren van die ideeën. Uw voorganger koos namelijk voor een traject met nog meer brainstormsessies en nog meer 'input' vanuit het maatschappelijk middenveld en schoof daarmee de besluitvorming op de lange baan. De concrete oplossingen die door meerdere belangenorganisaties zijn ingebracht voor het herstellen van de identiteit van geadopteerden, heeft hij niet zonder meer willen omarmen of ondersteunen. In plaats daarvan blijft hij vasthouden aan de omslachtige weg via de tussenkomst van derde partijen (de Argumentenfabriek, het FIOM) en voor de instelling van een instituut (het expertisecentrum interlandelijk geadopteerden).

Kortom, de groep geadopteerden die het aangaat, staat tot op heden nog steeds met lege handen.

Morele plicht

In september 2017 heb ik namens stichting Mijn Roots en de groep geadopteerden uit Indonesië de Nederlandse staat, c.q. het Ministerie, schriftelijk aansprakelijk gesteld voor fouten die zijn gemaakt in adoptieprocedures van kinderen uit Indonesië in de periode 1973 en 1984. De brief was voorzien van een uitgebreide onderbouwing van de stelling dat het ministerie nalatig heeft gehandeld.

³⁴ Beleidsregel voor tijdelijke subsidiëring van activiteiten van belangenorganisaties van interlandelijk geadopteerden, Staatscourant, 4723, 21 februari 2021 [<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2021-4723.html>].

Helaas zonder vruchtbaar resultaat³⁵. Naar aanleiding van de bevindingen en conclusies van de COIA heb ik namens de stichting en de groep geadopteerden uit Indonesië, als ook namens een grote groep geadopteerden uit andere landen, het Ministerie wederom aansprakelijk gesteld. Helaas werd deze aansprakelijkstelling net als die eerste, met een summiere onderbouwing afgewezen³⁶. Steeds wordt aangegeven dat de weg naar de rechter openstaat. Blijkbaar wil het Ministerie per individu kant en klaar bewijs hebben voordat zij enige aansprakelijkheid erkent om schade te kunnen vergoeden, en dan moet de rechter er maar een uitspraak over doen. Dat voelt voor veel geadopteerden behoorlijk onrechtvaardig, omdat het wel degelijk onomstotelijk vaststaat dat veel geadopteerden in het bezit zijn van valse documenten en als gevolg daarvan de waarheid rondom hun adoptie niet of moet moeite kunnen achterhalen. Maar zonder nog de waarheid te hebben achterhaald, is zoiets lastig te bewijzen. Ze moeten een eerlijke kans krijgen om de waarheid te achterhalen. Weliswaar is de drempel verlaagd voor geadopteerden omdat de Nederlandse Staat in een juridische procedure inzake adoptie de verjaring niet meer zal tegenwerpen, maar een juridische procedure zal een emotioneel proces zijn, en de geadopteerde wordt wederom op kosten gejaagd.³⁷ Dat is niet fair, want hij of zij is als kind al niet beschermd, en moet zich dan wederom verweren in een langslpende en kostbare juridische procedure. Ook zijn er de biologische ouders die hun kind hebben verloren die ook niet zijn beschermd, omdat de belangen van wensouders in Nederland prevaleerden. Er zijn mensenrechten geschonden.

Ik heb van uw voorganger nog geen andere reden gelezen dan alleen dat hij - ook na de conclusies van de COIA - geen grond voor juridische aansprakelijkheid ziet. Maar een grond voor aansprakelijkheid is mijns inziens helemaal niet per se nodig om een rootsfonds op te richten waar een financiële tegemoetkoming voor geadopteerden met zoekbehoefte uitgehaald kan worden, voor rootszoektochten, ter bevordering van waarheidsvinding en identiteitsherstel. Het gaat eerder om een morele verantwoordelijkheid en zorgplicht die op de Nederlandse overheid rust, waarbij eigenlijk helemaal niet beoordeeld zou hoeven worden of er sprake is van juridische aansprakelijkheid.

Ook heeft u voorganger aangegeven dat hij de belastingbetaler niet wil laten opdraaien voor een financiële tegemoetkoming/fonds. Dit is geen steekhoudend argument. In Nederland zullen er altijd mensen zijn die zeggen: maar daar betaal ik liever geen belasting voor. Normaliter wordt de belastingbetaler ook helemaal niet gevraagd of ze al dan niet willen meebetalen aan iets. We leven in een solidair land waar veel mensen belasting betalen voor zaken waar ze niet altijd in directe zin iets aan hebben. De Nederlandse overheid heeft voor meerdere groepen in de samenleving een fonds in het leven geroepen voor kwesties waarbij de overheid ernstige steken had laten vallen. Zo geldt dat ook voor de fondsen die de Nederlandse overheid in het leven heeft geroepen³⁸. Ik wil de minister vragen om hier nog eens naar te kijken.

Er is vanuit de samenleving voldoende draagvlak voor een financiële tegemoetkoming voor geadopteerden. Een grote groep mensen heeft in 2018 al een petitie³⁹ ondertekend die ondergetekende was gestart en later aan enkele Tweede Kamerleden heeft aangeboden. Toen had het onderwerp, de rol van de Nederlandse overheid in adoptieprocedures, nog niet eens zo lang de aandacht in de media⁴⁰. Diverse Tweede Kamerleden stonden toen ook al open voor het idee.

³⁵ Zie brief met afwijzing van de Directie Wetgeving en Juridische Zaken, d.d. 31 mei 2018, kenmerk 2281955.

³⁶ Zie brief met afwijzing van het Directoraat - Generaal Straffen en Beschermen, d.d. 29 mei 2021.

³⁷ Adoptiekinderen eisen schadevergoeding na vernietigend rapport.", Dagblad Trouw, 9 februari 2022 [<https://www.trouw.nl/binnenland/adoptiekinderen-eisen-schadevergoeding-na-vernietigend-rapport~b6b13563/>].

³⁸ Zie de bijlage bij de open brief van het NJCM, 'herhaling oproep instellen rootsfonds voor interlandelijk geadopteerden', d.d. 22 maart 2022, die op die datum naar u toe is gestuurd per e-mail.

³⁹ Petitie Financiële tegemoetkoming voor geadopteerden, 2018 [<https://www.petitie24.nl/petitie/1610/financi%C3%A4le-tegemoetkoming-voor-geadopteerden->]

⁴⁰ In Adoptiebedrog deel III van Zembla kwam de rol van de Nederlandse overheid pas goed naar voren.

Nu zijn we enkele jaren verder met daarbij de harde conclusies van de COIA. Het draagvlak wordt steeds groter onder zowel geadopteerden als niet-geadopteerden. Ook hebben enkele Tweede Kamerleden tijdens het commissiedebat over adoptie op 9 juni 2021 uitgedragen dat zij vinden dat geadopteerden naast praktische en emotionele steun, ook financiële ondersteuning nodig hebben. Tijdens het commissiedebat Personen en familierecht op 24 maart 2022 heeft Tweede Kamerlid Van Nispen hier - zoals hij vaker heeft gedaan - de vraag naar een rootsfonds gesteld⁴¹. Zie bijlage 3. 'Vragen van Tweede Kamerleden'.

Het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) onderschrijft ook de noodzaak van een rootsfonds in verband met het recht op afstammingsinformatie, waarheidsvinding en identiteitsherstel, en heeft meerdere malen een oproep gedaan voor de inrichting hiervan ⁴².

Met dit schrijven en hetgeen allemaal nog meer is gezegd en geschreven over dit onderwerp, doe ik nogmaals een verzoek om open te staan voor het inrichten van een algemeen 'rootsfonds' ten behoeve van rootszoeken, waarheidsvinding en identiteitsherstel.

Hoogachtend,

Dewi Deijle

Namens stichting Mijn Roots en de geadopteerden wiens belangen ik behartig,

⁴¹ Commissiedebat van de vaste commissie Justitie en Veiligheid, 9 juni 2021 en 24 maart 2022, zie bijlage 'Vragen van Tweede Kamerleden'.

⁴² Zie brieven: Reactie NJCM op het rapport 'Commissie onderzoek interlandelijke adoptie, d.d. 7 juni 2021 [<https://njcm.nl/actueel/reactie-njcm-op-het-rapport-commissie-onderzoek-interlandelijke-adoptie/>] NJCM roept nieuw kabinet op rootsfonds op te zetten voor geadopteerden uit buitenland, d.d. 6 september 2021 [<https://njcm.nl/actueel/njcm-roept-op-tot-oprichting-van-rootsfonds-voor-geadopteerden/>] en NJCM roept op tot oprichting rootsfonds voor geadopteerden, d.d. 22 maart 2022 [<https://njcm.nl/actueel/njcm-roept-op-tot-oprichting-van-rootsfonds-voor-geadopteerden/>], 'Zoeken naar je roots. Waarom er een fonds moet komen voor geadopteerden', NRC, 7 april 2022 [<https://www.nrc.nl/nieuws/2022/04/07/zoeken-naar-je-roots-waarom-er-een-fonds-moet-komen-voor-geadopteerden-a4109460>].

Bijlage 1: Geschonden normen in adoptieprocedures

De Staat heeft gehandeld in strijd met de zorgplicht die op haar rustte. Er zijn belangrijke normen geschonden of genegeerd. Hieronder wordt dat in het kort uiteengezet.

Personen- en het familierecht

In de huidige artikelen artikel 1:227 lid 3 en artikel 1:228, lid 1 sub d van het Burgerlijk Wetboek is vervat dat moet komen vast te staan, dat het kind van zijn ouder in de hoedanigheid van ouder niets meer heeft te verwachten. Tevens mogen de ouders op het tijdstip van de adoptie geen bezwaren hebben tegen het afstaan van het kind (recht op tegenspraak). Deze wetsartikelen zagen er in de jaren '70 en '80 anders uit. Echter, wel stond het belang van het kind voorop. Het belang van het kind wordt sinds 1956 al beschouwd als een fundamenteel uitgangspunt.

In het per 1 november 1956 in werking getreden artikel 344j lid 2 BW regeling van adoptie, voorloper van het huidige artikel 1:227 BW, was bepaald dat het adoptieverzoek alléén kan worden toegewezen, indien de adoptie zowel uit het oogpunt van verbreking van de banden met de ouders als uit dat van bevestiging van de banden met de adoptanten, in het kennelijk belang van het kind was. De adoptie diende toen al als een maatregel van kinderbescherming, die genomen wordt in het belang van het kind dat bescherming behoeft. Ook buitenlandse pleegkinderen vielen onder de werking van deze Pleegkinderenwet⁴³. Gezien de beperkte mogelijkheden die de destijds geldende Pleegkinderenwet (Stb. 1951, 595) en haar Uitvoeringsbesluit (Stb.1953, 19) bood en het feit dat van deze wet nauwelijks enige preventieve werking uitging ter voorkoming van onverantwoorde afstand en opneming van een kind, zijn met de inwerkingtreding van de adoptiewet van 26 januari 1956 (Stb. 42) op 1 november 1956 twee artikelen in het Wetboek van Strafrecht ingevoegd. Het opnemen van een kind jonger dan zes maanden als pleegkind zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Raad voor de Kinderbescherming (artikel 442a) en het uit winstbejag bevorderen van het opnemen van kinderen (artikel 151a) worden strafbaar gesteld. Er waren dus wel strafbepalingen voor die illegale zelfdoeners⁴⁴, maar vanwege het ontbreken van adequate controle en toezicht, heeft deze strafbepaling weinig effect gehad. Niet voor niets is er in de loop der jaren wet- en regelgeving ontwikkeld en zijn er verdragsrechtelijke bepalingen aanvaard om de regelgeving rondom interlandelijke adoptie met waarborgen te omkleeden. Dit geeft natuurlijk al aan dat het niet goed is gegaan. Die bepalingen die er waren, boden geen bescherming tegen illegale adopties.

Tot 1975 werden allerlei wijzigingen in bestaande richtlijnen doorgevoerd. Weliswaar kwam hierin steeds tot uiting dat opneming van een kind uit het buitenland in het belang van het kind moest zijn, dat voor het kind in zijn omstandigheden in het land van herkomst geen aanvaardbare toekomst was weggelegd en het kind niets meer had hoeven te verwachten van de ouders, maar feitelijk werd helemaal gecontroleerd of hier ook daadwerkelijk sprake van was. Het werd slechts verondersteld.

In de Nota⁴⁵ staat het volgende: *“Hetgeen zich afspeelt tussen de verstrekking van de beginseltoestemming en de regeling van het verblijf van een buitenlands pleegkind onttrekt zich geheel aan de rechtstreekse waarneming van de overheid.*

⁴³ TKII, Nota Praktische gang van zaken rond adoptie en adoptievoorbereiding, Zitting 1979-1980, 16 194, nrs 1-2, p. 8

⁴⁴ Artikel 442a Sr.: Hij die zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de raad voor de kinderbescherming een kind beneden de leeftijd van zes maanden, hetwelk niet onder voogdij van een rechtspersoon staat, als pleegkind opneemt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie weken of geldboete van ten hoogste tweehonderd gulden.

⁴⁵ TKII, Nota Praktische gang van zaken rond adoptie en adoptievoorbereiding, Zitting 1979-1980, 16 194, nrs. 1-2, p. 14

Op zich zelf is dit niet zo verwonderlijk, omdat het merendeel van hetgeen zich in deze tussenfase voordoet op buitenlands grondgebied plaatsvindt, waar de Nederlandse overheid geen bevoegdheid bezit.”

Of verbreking van de banden met de ouders daadwerkelijk in het kennelijk belang van het kind was, kon dus helemaal niet worden vastgesteld, omdat de overheid hier geen zicht op had. Het werd slechts verondersteld. De Staat sprak in 1972 wel over extra controle die zou moeten plaatsvinden voor adopties van kinderen uit het buitenland⁴⁶, dus ook controle in Nederland. Maar die functie is klaarblijkelijk nooit van de grond gekomen. Kinderen werden steeds toegelaten in Nederland, terwijl niet inhoudelijk werd gecontroleerd op de vereiste authenticiteit. In dit verband kan een link worden gelegd naar de richtlijnen in het Vreemdelingenrecht in de jaren '70 en '80.

Vreemdelingenbeleid

De bevoegdheid tot het verlenen van een vergunning tot verblijf aan een buitenlands pleegkind beruiste ingevolge artikel 11, eerste lid, aanhef en onder a, Vreemdelingenwet bij het Ministerie van Justitie.

De geldende richtlijnen die uitgangspunt waren voor de toelating van buitenlandse pleegkinderen met het oog op adoptie, waren opgenomen in Deel G-7 van de Vreemdelingencirculaire. Bij het toelatingsbeleid gold als algemeen criterium: dat voor het kind in zijn omstandigheden in het land van herkomst geen aanvaardbare toekomst is weggelegd.

In dit verband werd opgemerkt dat deze richtlijn niet de strekking had om kinderen, die in het land van herkomst in minder gunstige materiële omstandigheden leven, uitsluitend om deze reden naar Nederland te doen overkomen.

In veel afstandsdocumenten wordt echter alleen vermeld dat de biologische ouders (meestal ging het om de moeder) geen financiële middelen hadden om voor het kind te zorgen. In veel adoptiedocumenten staat op de verklaring van overdracht van een kind de redenen van afstand door de moeder:

- niet in staat is om het kind te verzorgen omdat de economische toestand het onmogelijk maakt;
- de wens heeft dat het kind een redelijke verzorging, opvoeding en liefde krijgt;
- het kind is buiten de echt geboren;

Op de documenten stonden in de meeste gevallen verder geen bijzondere redenen vermeld waaruit zou blijken dat er voor het kind in het land van herkomst geen aanvaardbare toekomst was weggelegd. In feite was er dus alleen sprake van een minder gunstige materiële omstandigheid van leven. Uitsluitend om die reden mocht volgens de Vreemdelingencirculaire een kind niet naar Nederland overkomen voor adoptie.

Op het Ministerie was verder geen kennis van de cultuur en sociale leefculturen. In een interview in Trouw uit juli 1987 stelde een ambtenaar op de vraag over hoe procedures in het buitenland te controleren waren - ondanks de signalen van misstanden⁴⁷: *“Ja, wat er in het buitenland gebeurt, daar zijn we niet bij.”* Nederland had volgens hem immers geen *“controle-apparaat dat de wereld afreist”*. Terwijl wél werd bepaald en beslist over het leven van de kinderen die het volgens het Ministerie hier beter zouden hebben dan bij de eigen ouders en in de eigen cultuur. Het lijkt erop dat het Ministerie het vanzelfsprekend vond dat een kind uit een arm land het in Nederland beter zou hebben.

⁴⁶ Vaststelling van hoofdstuk VI (Departement van Justitie) 1973, 12e vergadering, 19 oktober 1972, p. 471.

⁴⁷ “Soms is adoptie een redmiddel”: situatie van aangenomen buitenlandse kinderen niet somber’, Trouw, 15-07-1987.

Voor het Ministerie zou de enkele verklaring dat een moeder niet over voldoende financiële middelen beschikte juist een gegronde reden moeten zijn geweest om nader te onderzoeken of het daadwerkelijk gerechtvaardigd was dat het kind op basis daarvan in Nederland toegelaten kon worden. Vooral omdat op het departement ook bekend was dat uit winstbejag valse verklaringen werden opgemaakt en de kinderen regelmatig werden “gekocht”, “geronseld”, of nog erger, “ontvoerd”. Er zijn talloze voorbeelden van dat het Ministerie op de hoogte was, of in ieder geval geacht wordt ervan op de hoogte te zijn geweest, dat zowel in Indonesië als vanuit Nederland diverse partijen uit winstbejag handelden⁴⁸. Het Ministerie nam geen maatregelen om het adoptiebeleid aan te scherpen. Het ministerie koos er overigens liever voor om baby’s uit Indonesië die hier illegaal te lande waren gekomen, niet terug te sturen⁴⁹. Het ministerie had echter ook andere acties kunnen verrichten, zoals het door de politie in Indonesië laten opsporen van de biologische ouders. Maar ook dat is niet gebeurd.

Enkele belangrijke voorwaarden die werden gesteld in Deel G-7 van de Vreemdelingencirculaire:

1. Om in aanmerking te komen voor een buitenlands pleegkind, dienden aspirant-adoptiefouders ook in het verleden al in het bezit te zijn van een door de Staatssecretaris van Justitie verstrekte beginseltoestemming.
2. de ouder(s) en/of wettelijk vertegenwoordiger van het kind afstand had/hadden gedaan op ter plaatse geldige en naar Nederlandse normen acceptabele wijze.

Ad. 1 Beginseltoestemming

De beginseltoestemming werd verstrekt wanneer aspirant-adoptieouders geschikt werden geacht voor de verzorging en opvoeding van een adoptief-pleegkind. De procedure betreffende de verstrekking van een beginseltoestemming en de vereisten waaraan door de aspirant-adoptiefouders moest worden voldaan, waren ook opgenomen in Deel G-7 van de Vreemdelingencirculaire. De toelating en de regeling van het verblijf van een bepaald buitenlands pleegkind vinden hun grondslag in de Vreemdelingenwet (artikelen 6 e.v.). De Directie Vreemdelingenzaken was belast met de controle van de in de beginseltoestemming opgenomen voorwaarden tot toelating en de regeling van het verblijf van buitenlandse pleegkinderen.⁵⁰ Er zijn Tweede Kamer Handelingen gevonden waarin werd gesproken over adopties, die zonder de vereiste beginseltoestemming hadden plaatsgevonden. In 1979 werd de Staatssecretaris van het Ministerie van Justitie door G.M.P. Cornelissen van de CDA al gevraagd naar de aantallen van buitenlandse kinderen in de jaren 1976, 1977 en 1978 en die langs illegale weg in Nederland geadopteerd werden. Het aantal kon echter niet nauwkeurig worden bepaald, maar ongeveer ging het om 14 kinderen in 1977, 14 kinderen in 1978 en voor 1979 was het nog niet nader bepaald⁵¹. Tijdens de zitting 1980-1981 stelden enkele Tweede Kamerleden vragen over het aantal illegale adopties. Uit de antwoorden van de Staatssecretaris kan worden gelezen dat het aantal illegale adopties hoger was. In 1978 ging het om 32, in 1979 om 21 en in 1980 tot oktober 1980 om 14⁵².

⁴⁸ ‘Weer arrestaties Kinderhandel Indonesië’, Het Vrije Volk, 20-11-1979; ‘Gevonden op vliering van vroedvrouw Baby’s in Jakarta, voor adoptieouders in Nederland bestemd’, Leeuwarder Courant, 30-12-1980; ‘adoptieschandaal in Indonesië: Babyhandel opgerold, „Weesjes” duur verkocht’, De Volkskrant, 08-08-1979; ‘Weer arrestaties Kinderhandel Indonesië’, Het Vrije Volk, 20-11-1978; ‘Baby’s ontvoerd in Indonesië voor adoptie’, Nieuwsblad van het Noorden, 09-06-1981; ‘Indonesische baby’s vooral in Nederland verkocht’, De Waarheid, 30-12-1981; ‘Gevonden op vliering van vroedvrouw Baby’s in Jakarta, voor adoptieouders in Nederland bestemd’, (Leeuwarder Courant, 30-12-1980). Te vinden op Delpher.nl

⁴⁹ ‘Illegale baby’s uit Indonesië mogen blijven’, De Telegraaf, 09-08-1979. Te vinden op www.Delpher.nl.

⁵⁰ TKII, Nota Praktische gang van zaken rond adoptie en adoptievoorbereiding, Zitting 1979-1980, 16 194, nrs. 1-2.

⁵¹ TKII, Aanhangsel van de Handelingen, Zitting 1978-1979, vraag nr. 1488, ingezonden 31 mei 1979, antwoord ontvangen op 3 juli 1979, p. 2946.

⁵² TKII, Aanhangsel van de Handelingen, Zitting 1980-1981, vraag nr. 198, ingezonden 14 oktober 1980, antwoord ontvangen op 4 november 1980, p. 395.

Tijdens de Zitting 1982-1983 van de Tweede Kamer heeft Tweede Kamerlid Janmaat van Centrum Democraten de Staatssecretaris gevraagd naar de maatregelen die de Minister denkt te nemen tegen de illegale aanwas van de Nederlandse bevolking ten gevolge van valsheid in geschrifte⁵³.

De hierboven beschreven situatie schetst in het kort een beeld van hoe de situatie er in de jaren '70 en '80 voor stond. Het risico dat vereiste procedures die er waren, makkelijk te omzeilen waren, was dus groot. Procedures die later kwamen weken niet sterk af van de werkwijze die sinds 1974 werd gevolgd, behalve dat aspirant-adoptieouders verplichte voorlichtingsbijeenkomsten moesten bijwonen voorafgaande aan het gezinsonderzoek en dat een advocaat het verzoekschrift voor de beginseltoestemming moet indienen. Een regeling voor opnemng van kinderen uit het buitenland ter adoptie was er verder tot 1989 niet. De particuliere bemiddeling werd pas vanaf 1995 niet meer toegestaan. Dat zegt dus iets over het passieve handelen van het Ministerie. Er was in ieder geval tot die tijd totaal geen overzicht.

“De afdeling adoptie van het ministerie van Justitie werd in die tijd bemand door twee ambtenaren die beiden niet uitblonken in voortvarendheid. Ik kan mij nog een uitspraak herinneren van een van deze heren: als je maar lang genoeg niks doet, lossen de problemen zich vanzelf op”. Dit verklaarde Zef Hendriks⁵⁴ in een interview die ondergetekende heeft afgenomen met hem.

Dit illustreert dat er op het Ministerie te licht werd gedacht over de zorgelijke signalen die wel door bepaalde personen werden afgegeven. Op het Ministerie werd bepaald over het lot van baby's die aan de andere kant van de wereld werden weggehaald bij hun geboorteouders, door onder andere beginseltoestemmingen te blijven afgeven en geen actie te ondernemen voor baby's waarvan ze wisten dat ze illegaal te lande waren gekomen. Ook is gebleken dat kinderen via andere landen Nederland binnenkwamen, omdat het dan makkelijker was om zonder beginsteltoestemming binnen te komen. Hierdoor was controle ook niet mogelijk, maar het Ministerie wilde hier wegens angst voor negatieve pers geen adequate maatregelen tegen nemen⁵⁵. Deze manier van een kind Nederland binnenhalen, werd blijkbaar gedoogd.

Ad. 2 Afstand doen naar Nederlandse normen acceptabele wijze

Niet is gebleken dat de Nederlandse overheid aan deze voorwaarde heeft getoetst. Baby's werden doodverklaard, biologische ouders voorgespiegeld dat hun kind tijdelijk zou worden opgevangen, of ze gaven hun kind uit wanhoop mee in ruil voor geld. Dit zijn slechts enkele voorbeelden. Er valt niet over te twisten dat de hierboven vermelde werkwijze niet kan worden aangemerkt als afstand doen 'naar Nederlandse normen acceptabele wijze'.

Opnemng van meer dan één kind tegelijk

Op grond van de geldende richtlijnen in de jaren '70 en '80 kon slechts één buitenlands pleegkind tegelijk worden opgenomen, tenzij het nauw verwante kinderen betreft: in het belang van het kind dient het beginsel, dat slechts één kind tegelijk kan worden opgenomen gehandhaafd te worden. Immers opnemng van één buitenlands pleegkind kan reeds een belasting voor de pleegouders inhouden. Opnemng van meer dan een buitenlands pleegkind tegelijk betekent een extra belasting voor het gezin.

⁵³ TKII, Aanhangsel van de Handelingen, Zitting 1982-1983, vraag nr. 278, ingezonden 9 november 1982, antwoord ontvangen op 6 december 1982 p. 547.

⁵⁴ Eveneens voormalig directeur van het BIA, 1980-1987.

⁵⁵ Controle nodig op bemiddeling, NRC handelsblad, 31 juli 1981 [[Link](#)].

Er kunnen zich echter bijzondere gevallen voordoen. Te denken valt aan een bijzondere binding, hetzij door verwantschap, hetzij door het bestaan van feitelijke banden. In die gevallen kunnen uitzonderingen overwogen worden⁵⁶.

In Indonesië speelde de kinderhandel hier op in door zogenaamde broers en zussen aan te bieden en te 'verkopen'. Nu zijn er geadopteerden die na soms veertig jaar geconfronteerd worden met het feit dat ze (omdat ze vanwege de misstanden voor de zekerheid maar een DNA-verwantschapsonderzoek laten doen) helemaal geen zus/broer van elkaar blijken te zijn⁵⁷, of ze zijn zelfs als tweeling aangeboden, maar blijken helemaal geen tweeling te zijn⁵⁸. Het Ministerie had scherper moeten toezien op de voorwaarde van één kind tegelijk opnemen.

Specifieke procedurele regels

Voor enkele landen waaruit een kind werd geadopteerd, golden specifieke regels en moest ingevolge het Vreemdelingenbeleid aan een aantal eisen worden voldaan. De formeel-juridische adoptieprocedure van Indonesië naar Nederland kende enkele stappen. Eén daarvan was, dat vóórdat het kindje Nederland binnenkwam, de aspirant adoptieouders een machtiging tot voorlopig verblijf (MVV⁵⁹), wat een inreisvisum is, moesten verkrijgen. De verplichting om vóór komst naar Nederland een inreisvisum aan te vragen, stelde de overheid in staat te onderzoeken of de vreemdeling, in dit geval het kind dat met het oog op adoptie naar Nederland kwam, aan alle voor toelating gestelde vereisten voldeed zonder daarbij door diens aanwezigheid hier te lande voor voldongen feiten te worden geplaagd.

Krachtens de Vreemdelingen-circulaire 1966⁶⁰ kon dit inreisvisum niet in Nederland worden verkregen maar alleen via de Nederlandse autoriteit in het buitenland die op grond van de Vreemdelingenwet⁶¹ bevoegd was tot visumverlening. Voor kinderen uit Indonesië was dat de Nederlandse Ambassade in Jakarta. Dat ging in opdracht van de visadienst van Justitie, die daarvoor voor ieder kind een telex moest sturen aan de Nederlandse Ambassade in het land van herkomst. Als de vereiste toestemming er niet was, zou dat in strijd zijn met het algemeen belang gelegen in een geordende toekomst van vreemdelingen, aldus de bepalingen in de Vreemdelingen-circulaire. In 1982 verstrekke de Nederlandse Ambassade in Jakarta voor een periode geen inreisvisa meer voor kinderen uit Indonesië. Deze maatregel, ingevoerd door de Indonesische regering vanwege de zorgelijke berichten over babyhandel en criminele bendes die in Indonesië werden opgerold, kon op de een of andere manier toch worden omzeild. Blijkbaar kon ook een inreisvisum via de Vreemdelingenpolitie ter plaatse op Schiphol worden verstrekt. Deze werkwijze is overigens door meerdere partijen bevestigd. Niet alleen voor wat betreft Indonesië, maar ook voor kinderen uit andere landen. Wat vreemd is, omdat die bevoegdheid nergens staat vermeld in de Vreemdelingenwet. In meerdere adoptiedossiers is een brief aangetroffen, inhoudende een verzoek van een Indonesische stichting, die gericht was tot de Vreemdelingenpolitie te Schiphol, met het vriendelijke verzoek om alsnog een inreisvisum te verstrekken, aangezien de Nederlandse Ambassade in Jakarta die nog niet had verstrekt voor het

⁵⁶ Nota Praktische gang van zaken rond adoptie en Adoptievoorbereiding, Tweede Kamer, zitting 1979-1980, 16 194, nrs. 1-2, onder i, Opneming van meer dan één kind tegelijk, p. 23.

⁵⁷ Illegale Adoptie | Docu 'Mijn naam was' | Deel 1 | Illegal Adoption | Docu 'My name was' | Indonesia [<https://www.youtube.com/watch?v=qhlgOE95kSI&feature=youtu.be>].

⁵⁸ 'Misschien heb ik een moeder van haar kind beroofd', NRC, 30 mei 2018 [<https://www.nrc.nl/nieuws/2018/05/30/misschien-heb-ik-een-moeder-van-haar-kind-berooft-a1604897>].

⁵⁹ De bedoeling van een MVV is dat de aanvrager reeds vóór zijn aankomst in Nederland aan een onderzoek naar *het doel* van zijn verblijf en de voorwaarden waaronder hij eventueel verblijf kan krijgen, te onderwerpen.

⁶⁰ Vc66 Deel C Hoofdstuk VI-A

⁶¹ Dus onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Justitie.

adoptiekind (bij een adoptiekind stond zelfs vermeld dat dit was vanwege drukke vakantietijd). Een inreisvisum was bedoeld om zeker te weten dat het kindje Nederland mocht binnenkomen. Daarom werd de voorwaarde gesteld dat het verkrijgen van een dergelijke toestemming moest geschieden door een autoriteit in het land (i.c. Jakarta, Indonesië) waar het kindje vandaan kwam - en dus niet via de Vreemdelingenpolitie op Schiphol - en vóór dat het kindje Nederland zou binnenkomen.

Stichting Mijn Roots heeft bij het Ministerie een WOB verzoek ingediend om hier verheldering over te krijgen. Er kon echter geen informatie over gevonden worden, terwijl de stichting wel documenten heeft waarop duidelijk staat vermeld dat de inreisvisa buiten de reguliere procedure is verstrekt. Het is dus niet transparant op grond waarvan de Vreemdelingenpolitie te Schiphol een inreisvisum voor een kindje kon verstrekken. Voor dergelijke (overheids)handelingen moet namelijk wel een wettelijke basis zijn.

Adoptiebemiddelaars

Een aanscherping van de regels inzake adoptie was noodzakelijk, óók voor het uitoefenen van bemiddelingsactiviteiten door Nederlandse instellingen. De bemiddelaars keken weg voor andere hulp die mogelijk ook geboden had kunnen worden in Indonesië (subsidiariteitsbeginsel). Er was sprake van een ongecontroleerd aantal rechtspersonen en particuliere bemiddelaars die er niet zulke zuivere contacten in Indonesië op na hielden. Dat het Ministerie hiervan op de hoogte was, daar valt niet meer over te twisten. Het Ministerie is bijvoorbeeld nooit serieus ingegaan op verzoeken om de adoptiepraktijk te veranderen. Een voorbeeld hiervan is dat J.S. Nasution (hoofd van de Indonesische Raad voor Maatschappelijk Welzijn) de heer Van Deth, voormalig directeur⁶² van Bureau Interlandelijke Adoptie (BIA) om de hoeveelheid aan Nederlandse bemiddelaars te beperken, en daarmee gepaard gaande misstanden in te perken⁶³. In Indonesië ontstond er opstand door de bevolking omdat o.a. Nederland de weg vrij hield voor de alsmaar bloeiende kinderhandel. Zie hiervoor ook de verklaringen in de kranten van de heer Van Deth⁶⁴. Adequaat handelen op deze problemen, gebeurde echter niet.

Bertie Heeg-Treur, die voor stichting Overzeese Contacten (SOC) in kinderen uit Indonesië bemiddelde en die in 1980 zelfstandig verder ging onder de naam Stichting Kind en Toekomst, heeft in een krantenartikel van de Telegraaf⁶⁵ uitgelegd dat als de biologische moeder afstand wil doen van haar kind, dit ten overstaan van een notaris moet gebeuren. De notaris vraagt volgens haar wel tot driemaal toe aan de moeder waarom zij afstand wil doen en of ze er goed over na heeft gedacht. Dit strookt echter niet met de verklaring van verschillende moeders wiens kinderen via bemiddeling door deze stichting zijn geadopteerd, dat zij nog nooit een notaris hebben gezien. Hun kind was ineens weg, zonder hun toestemming.

Een schrijnend voorbeeld kan worden geschetst aan de hand van het verhaal van Ana van Valen, geadopteerd uit Indonesië⁶⁶. Haar moeder bracht haar voor een tijdelijke periode onder in een opvangtehuis. De Nederlandse stichting SOC (die was gevestigd in Den Haag) was als zusterstichting verbonden aan de Indonesische Yayasan (kindertehuis) Vriendenrelatie Nedindo. In een document aan de Indonesische rechtbank staat vermeld dat stichting Vriendenrelatie Nedindo eerst in het belang van het kind moet denken, en dat Nedindo het in het belang van Ana vindt om haar te laten adopteren, in plaats van dat ze bij Nedindo zal blijven.

⁶² Tot augustus 1980.

⁶³ TKII, verslag van een werkbezoek aan Indonesië en Noord-Jemen 18 116 nr. 1, vergaderjaar 1983-1984, 29 september 1983.

⁶⁴ Adoptie: te weinig kinderen voor te veel ouders Grote vraag leidt tot babyhandel, Trouw, 17 augustus 1979 [\[link\]](#), reportage Directeur van Bureau voor interlandelijke adoptie, Het Parool, 23 augustus 1979 [\[link\]](#).

⁶⁵ Nieuwe kans aan voor lot overgelaten Indonesische baby's, Telegraaf, 9-09-1987 [\[link\]](#).

⁶⁶ Verhaal 1.17, zie onderdeel V, zie onderdeel V-Ervaringsverhalen geadopteerden en kostenoverzichten.

In een vertaald document van de notaris staat vermeld dat de moeder van Ana ermee instemde dat voor haar andere ouders zou worden gevonden om voor haar te zorgen. Ana heeft haar biologische moeder teruggevonden die verklaarde nooit toestemming te hebben gegeven hiervoor. Ze heeft nooit iets vernomen over de juridische band die met Ana verbroken zou worden. De situatie was namelijk dat de moeder van Ana haar had afgegeven aan een maatschappelijk werkster die voor het opvangtehuis werkte, omdat zij moest werken. Achteraf gezien was deze persoon vermoedelijk een kinderronselaar die de moeder had voorgespiegeld dat Ana tijdelijk verzorgd kon worden door een stichting. De moeder heeft echter alleen beoogd Ana tijdelijk onder te brengen, omdat ze moest werken. Dit wil dus niet zeggen dat ze Ana wilde laten adopteren. In feite had niet haar moeder maar de stichting beslist dat Ana ter adoptie moest worden aangeboden. Toen de moeder Ana terug wilde, kreeg ze haar niet terug. Dit kan nooit de bedoeling zijn geweest van adoptie.

Verder staat in het document van de notaris vermeld dat de moeder van Ana niet heeft meegetekend omdat ze de schrijfkunst niet machtig is. Er is ook geen gebruik gemaakt van een vingerafdruk. Dit is dus opmerkelijk en in strijd met het destijds geldende Vreemdelingenbeleid (afstand doen naar Nederlandse normen acceptabele wijze).

Om er een betere voorstelling van te kunnen maken verwijs ik naar een video met daarin een teruggevonden moeder die verklaart nooit een notaris te hebben gezien, en dat haar twee zoons zonder dat zij ervan af wist ter adoptie werden aangeboden⁶⁷. In deze video treft u nog een verklaring aan van een andere moeder in Indonesië die nooit toestemming heeft gegeven voor adoptie van haar kind, maar evengoed via een Nederlandse stichting is geadopteerd. Ze heeft nog jarenlang gezocht naar haar kind, waar ze gelukkig enkele jaren geleden mee herenigd kon worden.

Lang niet altijd is in het adoptiedossier een ondertekende afstandsverklaring van de biologische moeder aangetroffen. Of door de stichting werd vermeld dat de moeder geen scholing had gehad, en niet kon schrijven, maar toch staat er dan een handtekening van die moeder met goed leesbare letters. Dit is niet mogelijk als iemand analfabeet is. Kortom, de afstandsverklaring is door iemand anders ondertekend.

Voor meer van dergelijke verhalen kan worden verwezen naar stichting Mijn Roots en hun website⁶⁸, als ook naar het boek Postpakketjes van Overzee van ondergetekende⁶⁹. Maar ook andere land specifieke belangenorganisaties voor geadopteerden lopen tegen deze onrechtmatigheden aan. Zij komen in de afstammingsonderzoeken die zij uitvoeren voor zowel geadopteerden als biologische moeders die zich hiervoor aanmelden, helaas vergelijkbare situaties tegen.

Voor geadopteerden is er totaal geen transparantie met betrekking tot of en zo ja, hoe werd getoetst of aan de voorwaarden voor adoptie werd voldaan. Veel bemiddelaars werkten ook weer samen met elkaar en verwijzen naar elkaar. Sommige stichtingen bestaan niet meer (FLASH, Kind en Toekomst). Ook waren er ontzettend veel particuliere kanalen die veelal onderhouden werden door de leden van vereniging Wereldkinderen en stichting BANND. Velen daarvan zijn niet meer te bereiken. Het is ondoenlijk voor een geadopteerde om bij de adoptiebemiddelaars aan te kloppen voor hulp omdat ze willen zoeken naar hun biologische ouders. Veel geadopteerden vangen alleen al bot als het gaat om het verkrijgen van informatie over hun adoptie. Bij de meer kritische vragen krijgen geadopteerden terug dat ze vonden dat ze goed deden omdat de geadopteerde anders dood in de rivier zou hebben gelegen (zo is dit verwoord door een adoptiebemiddelaar).

⁶⁷ Moeders verklaringen - geen toestemming voor adoptie: vanaf de start tot 1:14e minuut en vanaf 6:00e minuut [<https://www.youtube.com/watch?v=61wkIXCtlbc>].

⁶⁸ Stichting Mijn Roots | Voor geadopteerden door geadopteerden [<https://www.mijn-roots.com/>].

⁶⁹ D. Deijle Postpakketjes van overzee: Gelegaliseerde kinderhandel in adoptie van kinderen uit Indonesië (Brónsgreun: Steyl, 2020)

Handelspraktijken en winstbejag

Het gaat niet alleen over illegale adoptie maar ook gelegaliseerde kinderhandel. Er is structureel gesjoemeld door verschillende partijen om kinderen uit ontwikkelingslanden, zo ook uit Indonesië, adoptabel te maken. De documenten met vervalste gegevens over het kind, diens ouders en achtergrond, werden gelegaliseerd. De vraag was zo hoog, dat het aanbod werd gecreëerd. Op deze manier kon snel geld worden verdiend. Een goed belegde boterham verdienen is zeker gelukt, maar wel over de hoofden van de kinderen en diens geboortelouder. Het is natuurlijk geen onrealistisch vermoeden dat er Nederlandse partijen waren die er op allerlei manieren aan bijdroegen dat een kind toch Nederland kon binnenkomen, zonder dat aan de vereiste voorwaarden werd voldaan. Adoptielouder konden lange wachtlijsten ontlopen en officiële wegen omzeilen met behulp van buitenlandse bemiddelaars als Nederlandse adoptiestichtingen en andere particulieren die hierbij betrokken waren, en die gewoon hun vrije gang konden blijven gaan met de handelspraktijken.

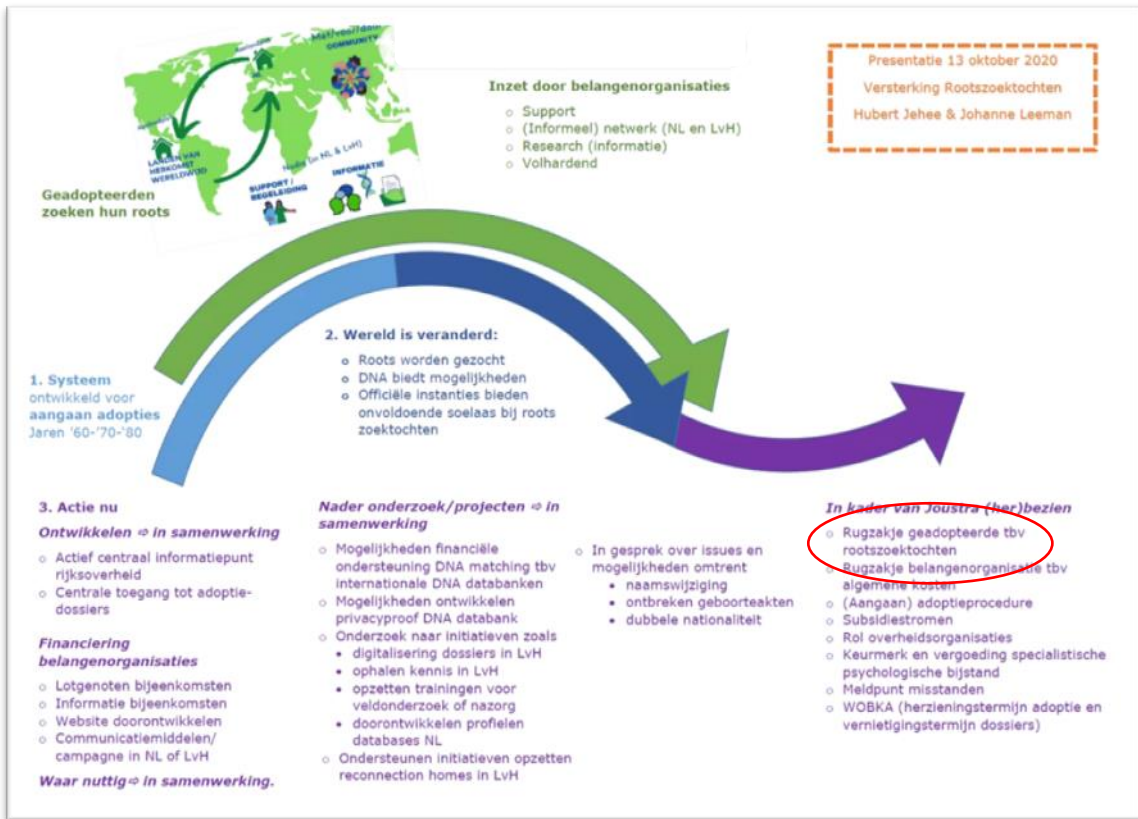
De heer Nijpels verwees in de jaren '80 eens naar de misstanden binnen de adoptiewereld, en ik citeer; *“er is wel eens opgemerkt dat het importeren van pinda's aan meer voorschriften gebonden is dan de adoptie van een buitenlands kind”*⁷⁰.

Tot slot

Deze uiteenzetting laat zien dat de Nederlandse overheid willens en wetens het risico heeft aanvaard dat er baby's en kinderen op illegale wijze Nederland binnenkwamen. Het zou dan ook niet fair zijn tegenover een grote groep geadopteerden als zij alsnog de juridische weg moeten bewandelen terwijl ze worden geconfronteerd met al deze feiten. Het is ontzettend belangrijk dat voor deze kinderen, nu dus volwassen, de waarheid achter hun adoptie wordt achterhaald. Dit geldt ook voor de biologische ouders, met name moeders, die niet hebben begrepen dat ze voor altijd hun kind zouden kwijtraken (de juridische band werd doorgesneden) en nooit meer zouden terugkrijgen.

⁷⁰ Vaste Commissie voor Justitie, 1981-1985, Handelingen UCV 56, 27 april 1981, motie nr. 5 (16 194).

Bijlage 2: Overzicht versterking Rootszoektochten, uit de presentatie van PPAC, d.d. 13 oktober 2020.

Bijlage 3: Vragen van Tweede Kamerleden

Hieronder staan alleen de onderdelen met betrekking tot financiële tegemoetkoming voor individuele geadopteerden.

De vaste commissie voor Justitie en Veiligheid heeft op 24 maart 2022 overleg gevoerd met de heer Weerwind, minister voor Rechtsbescherming⁷¹:

De heer Van Nispen (SP):

De SP is al heel lang voorstander van financiële compensatie voor geadopteerden die op zoek zijn naar waar ze vandaan komen, van wie ze afstammen; kort gezegd, waar hun wortels liggen. Ze zijn nog steeds op hun eigen financiële middelen aangewezen. Er wordt gewerkt aan een expertisecentrum bij Fiom, maar de Minister ziet ook de kritiek van veel geadopteerden. Ons voorstel is: geef die mensen nou zelf de regie. Zorg voor een onderzoeksfonds voor geadopteerden, waaruit een basisbedrag kan worden geput, al dan niet via een aanvraagprocedure met een toetsing achteraf als we denken dat het fraudegevoelig zou kunnen zijn. De geadopteerde kan dan zelf beslissen hoe hij of zij aan waarheidsvinding wil doen: zelf, met behulp van een belangenorganisaties of nog anders.

De vaste commissie voor Justitie en Veiligheid heeft op 9 juni 2021 overleg gevoerd met de heer Dekker, minister voor Rechtsbescherming⁷²:

Mevrouw Palland (CDA):

Tot slot de groep geadopteerden voor wie adoptie een gegeven in het leven is. Zij gaan wellicht een keer op zoek naar hun afkomst, maar kunnen dat doorgaans prima zelf vormgeven. Het lijkt ons ook van belang dat we voorkomen dat we deze groep stigmatiseren. Hoe komt de minister aan deze groepen tegemoet in de opzet van zijn expertisecentrum?

Mevrouw Simons (BIJ1):

Dank u, voorzitter. In 2016 verscheen de RSJ al met een rapport dat concludeerde dat de Nederlandse overheid een stop moest zetten op interlandelijke adoptie. Nu, vijf jaar later, spreken wij hier over dat onderzoek en het rapport. Uit naam van het goeddoen en het redden van zielige, arme kindertjes zijn helaas de meest vreselijke dingen gebeurd. Dit is slechts het topje van de ijsberg.

De Nederlandse overheid is op alle fronten tekortgeschoten. Er is sprake van slechte wet- en regelgeving, er is tekortgeschoten in het doen van onderzoek naar misstanden, in het toezicht en de handhaving. Sterker nog, in sommige gevallen heeft de Nederlandse overheid actief bijgedragen aan deze misstanden. Veel geadopteerden zijn door de wijze waarop hun adoptieprocedures zijn verlopen niet in staat te achterhalen waar ze vandaan komen. Weten waar je vandaan komt, is een mensenrecht en noodzakelijk voor emotioneel en spiritueel welzijn, zou ik willen zeggen.

Voor BIJ1 is het belangrijk dat deze kinderen, inmiddels soms ook volwassen, worden bijgestaan in het vinden van hun roots en gecompenseerd worden voor het leed dat hun is aangedaan.

⁷¹ Commissiedebat Personen- en familierecht, Vaste commissie voor Justitie en Veiligheid, 24 maart 2022, [https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissievergaderingen/details?id=2021A00674].

⁷² Commissiedebat Personen- en familierecht, Vaste commissie voor Justitie en Veiligheid, 9 juni 2021, [https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissievergaderingen/details?id=2021A01040].

Ook is door het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten al gewezen op de schending van de identiteitsrechten van interlandelijk geadopteerden en gepleit voor juridische en financiële ondersteuning vanuit de overheid bij de zoektocht naar hun afstamming. Is daar vervolg aan gegeven vanuit de Nederlandse overheid en, zo ja, hoe?

Mevrouw Kathmann (PvdA):

Dan heb ik nog een vraag. Ik prees de minister voor dat expertisecentrum, maar aan de andere kant las ik ook het bericht — mijn overbuurvrouw, mevrouw Simons, heeft daar ook al een opmerking over gemaakt — dat de zoektocht naar je biologische ouders een heel belangrijke en wezenlijke is, maar dat daar geen financiële steun voor komt. Dat lijkt me een heel rare, gezien de voortvarende manier waarop deze kwestie is opgepakt. Is het niet een rare dat mensen die nu op zoek zijn naar hun roots en willen weten in hoeverre ze onderdeel waren van die misstanden, geen financiële hulp krijgen? De PvdA is van mening dat het niet aan de grootte van je portemonnee moet liggen of je die zoektocht, als die ooit al succesvol zou kunnen zijn, kan starten of niet. Is de minister bereid om dat eerdere besluit te heroverwegen?

De heer Van Nispen (SP):

Ook de politiek krijgt er stevig van langs. Het rapport is snoeihard over de Nederlandse overheid, die op de hoogte was. Misstanden zijn oogluikend toegestaan. De Nederlandse autoriteiten hebben zich verscholen achter lopende onderzoeken in herkomstlanden waar nooit meer op werd teruggekomen. De overheid was bang de goede relatie met de herkomstlanden op het spel te zetten door misstanden aan de orde te stellen. Hierdoor ontstond straffeloosheid bij misstanden bij interlandelijke adopties. De politiek heeft maar minimaal inhoud gegeven aan de controlerende taak waar het ging om die misstanden. Wij moeten dus ook naar onszelf kijken.

Door dit alles zijn geadopteerden benadeeld. Door de wijze waarop hun adoptieprocedures zijn verlopen, zijn zij niet in staat om te achterhalen waar zij vandaan komen. Dat is voor veel mensen heel erg. Het vertrouwen is geschonden en moet worden hersteld. Ik vind het terecht dat de Nederlandse Staat zich in procedures niet meer op verjaring zal beroepen. Een motie van de SP en de SGP vroeg hierom. Dat is goed. De minister heeft namens de Staat excuses aangeboden, maar met excuses koop je geen DNA-test of ticket voor een reis naar het land van herkomst. De overheid zou verantwoordelijkheid moeten nemen voor de misstanden en de rammelende adoptiedossiers. Dat betekent dus niet alleen excuses, maar ook schadevergoedingen. Wat gaat de minister actief zelf doen? Of moeten die mensen echt allemaal zelf individueel naar de rechter? Wat is de stand van zaken met de aangenomen moties van de SP en GroenLinks? Wanneer zullen de behoeften onder de geadopteerden zijn geïnventariseerd en worden de organisaties ondersteund?

In ieder geval is het volgens de SP een morele plicht om ruimhartige zoektochten in het land van herkomst te ondersteunen. Er komt een onafhankelijk landelijk expertisecentrum voor zoektochten, maar hoe gaat dat centrum concreet helpen? Het gaat om 36 miljoen euro, maar wat zien geadopteerden daar zelf concreet van terug? Wat gebeurt er met al dat werk, die kennis en contacten van de stichtingen die al zoektochten hebben georganiseerd en gefaciliteerd?

De SP bepleit een financiële tegemoetkoming voor individuele geadopteerden voor de kosten die zij hebben moeten maken of nog gaan maken, vanwege de vele fouten die zijn gemaakt, de verantwoordelijkheid van de overheid en om een stukje van het geschonden vertrouwen te herstellen.

De mensen die op zoek willen naar hun achtergrond moeten hoge kosten maken en worden daarin niet ondersteund, terwijl we weten dat de overheid wel heel erg veel te verwijten valt. Daarom heeft de SP al eerder gepleit - ik voel me daarin nu gesterkt door het rapport van de commissie-Joustra - voor een financiële tegemoetkoming voor de mensen die dat willen, bijvoorbeeld in de vorm van een vast bedrag. Anders wordt het inderdaad wel heel ingewikkeld.

Ik zou niet willen werken met een systeem van bonnetjes; dat lijkt me niet te doen. Een vast bedrag hebben we in het verleden ook gegeven aan andere groepen in de samenleving waarbij de overheid ernstige steken had laten vallen. Ik wil de minister vragen om daar nog eens naar te kijken en om dat nu nog niet uit te sluiten.